

6 HELE HISTORIEN

Rosensgade 1 blev i 1989 præmieret af Randers Kommune for god renovering. Foto: Annelene Petersen

Nygade 2-6 i det gamle jødekvarter er et af mange projekter, som Forenden til Bevarelse af Gamle Bygninger har overtaget og restaureret. Foto: Annelene Petersen

Find to fætter i facaden, der er ens. Prøv at droppe forbi og se, om du kan. Efter sigende er det umuligt. Bygningen på hjørnet af Snaregade og Hounneden er fra renæssancen og fredet i 1919. Foto: Annelene Petersen

Jan Nørskov Jørgensen er begejstret for Rådhusstorvet og det nyrenoverede rådhus. Bare kommunen ikke plastrer det til med kunstgræs og halvbløde planter. Foto: Annelene Petersen

Man skal blot løfte blikket over butiksfacaderne for at få øje på den detaljerigdom, man finder der, lyder det fra Jan Nørskov Jørgensen. Foto: Annelene Petersen

Dumpekarakterer til tivoli på Rådhusstorvet

Randers er rig på fredede og bevarelsesværdige bygninger. Mange af dem er forment restaurerede, historiske perler. Andre savner tydeligvis en meget kærlig hånd. Amtsavisen tog på byvandring med Jan Nørskov Jørgensen, der er formand for Foreningen for By- og Landskabskultur.

Ivan Freund Nielsen
ivn@amtsavisen.dk

RANDERS: Vi møder Jan Nørskov Jørgensen på Rådhusstorvet. Han står foran Te-lia's butik, der ligger i stueeta-gen af en af omkring 45 frede-

de bygninger i Randers, en købmandsgård fra 1700. Foren- an sig har han fint udsyn hen over torvet til det nyrenove- rede rådhus fra 1778.

Som formand for Forenin- gen for By- og Landskabskul- tur i Randers Kommune hol- der han sammen med de 70 øvrige medlemmer et vågent

øje med, i hvilken retning by- en udvikler sig.

Med omtanke

-Randers er en dejlig by at bo i, og det er spændende at be- vræge sig rundt og se, hvordan det moderne er bygget sam- men med det gamle. Bare det sker med omtanke. Selv om

Holmen 15 er ikke fredet, men bevaringsværdig. Da Fonden til Bevarelse af Gamle Bygninger i Randers overtog ejendommen i 1983, var den i stærkt forfald. I 1995-1996 blev bygningen restaureret for i alt 3,5 millioner, og den indeholder i dag et erhvervslejemål og tre boliger. Foto: Annelene Petersen

Jan Nørskov Jørgensen synes, at Vestre Kirkestræde er en forspant perle. En kærlig hånd til mange af bygninger ville løfte det æstetiske indtryk. Miljøet er der. Foto: Annelene Petersen

Hjørnet af Kirkegade og Store Kirkestræde. En af Randers' mange gamle købmandsgårde. Opførelsesår 1726. Foto: Annelene Petersen

Synet af det gamle højskolehotel gør ondt på Jan Nørskov Jørgensen. Bygningen har set bedre dage. I dag er det kun duerne, der har glæde af altanen ud mod Middelhavet. Foto: Annelene Petersen

Niels Ebbessens Hus i Storgade fik restaureret facaden forrige år og står nu så flot som ny, selv om den ældste del af bygningen daterer sig tilbage til 1643. Foto: Annelene Petersen

kommunen tit får skældud, synes jeg, at den gør et stort stykke arbejde, siger Jan Nørskov Jørgensen.

Han kalder restaureringen af det gamle rådhus for vellykket. Farven på bygningen er ført tilbage til den oprindelige, og de gamle vinduer er bevaret.

- Desværre bliver vinduerne i de gamle bygninger tit skiftet ud med nogle mere moderne, hvilket er ærgerligt, fordi de gamle vinduer har en lige så stor isoleringsværdi, samtidig med at de er bæredygtige, siger Jan Jørgensen.

Han roser bænkene på Rådhusstorvet. Til gengæld er

han hurtigt fæmme med krabasken, når talen falder på den årlige tilbagevendende Rådhushave.

Halvdøde træer

- Ifølge den nye kommuneplan skal midtbyen udvikle sig med flere grønne områder. Men det duer ikke at plante et smukt træ til med kunstigt græs og nogle halvdøde træer, siger Jan Nørskov Jørgensen.

- Rådhusstorvet er et sted, hvor folk gerne vil opholde sig. Bænkene er fine, og hvis de bliver suppleret med grønne planter, er det rigtig godt. De behøver ikke at lave det

om til et tivoli år efter år.

Skamstøtten på Thors Bakke

En anden torn, eller tårn, i øjet, er det, formanden for Foreningen for By- og Landskabskultur kalder "skamstøtten på Thor Bakke", det 21 etager store højhus Thors Tårn, som Foreningen for By- og Landskabskultur i sin tid forsøgte at bremse, men uden held.

- Når jeg kom kørende syd fra før i tiden, nød jeg at se, hvordan byen ligger klinet op ad bakken med de røde tage. Tårnet på Thors Bakke gør virkelig ikke noget godt. Desværre er der planer om at opføre endnu et højhus for enden af Østervold, siger Jan Jørgensen.

Vi har aftalt en gåtur gennem byen for at kigge på godt og skidt i udviklingen af Randers midtby, men også på de muligheder, der ligger og venter på nogle af byens mange fredede og bevaringsværdige bygninger. I sidste nævnte kategori findes over 5.500.

Nogle har fået den kærlige hånd, de fortjener. Andre står og forfalder, mens de venter på en mirakuløs rening i sidste øjeblik.

Det gamle jødekvarter

Vi forlader Rådhusstorvet og bevæger os ind i det gamle jødekvarter, hvor Rosengade 1 fra 1880 er fredet og tidligere præmieret af kommunen, som man kan læse på et skilt på døren.

Få skridt efter følger Nygade 2-6, som er et af det mange projekter, som Fonden til Bevarelse af Gamle Bygninger i Randers Kommune i sin tid skaffede midler til at færdiggøre i 1986.

Forhuset Nygade 2-6 er fra 1600-1700-tallet, fredet i 1919.

De ældste bygninger i det centrale Randers er Påske-sønnenes Hus (1460), Rådhusstorvet 7, og Helligåndshuset, Erik Menvedsplads 1 (1434).

LES MERE
NÆSTE SIDE

8 HELE HISTORIEN

Facaden på Brødregade 25 er smukt renoveret. Forhuset er fra 1863, fredet i 1919. Foto: Annelene Petersen

LES MERE
NÆSTE SIDE

Find to ens felter
Vi krydser Rådhusstrøvet igen og står i Hoummeden, hvor Jan Nørskov Jørgensen peger op på bygningen, som i dag rummer Café Borgen.

Han har som underviser ofte haft elever med i Danmarks første gågade og bedt dem om at finde to felter på facaden af førstesalen, der er ens.

Det er aldrig lykkedes. Et stenkast væk fra cafeen ligger en smukt restaureret bygning på hjørnet af Hoummeden 15 og Vester Kirkestræde, bindingsværk i sv/fag og grundmuret sidehus mod Vester Kirkestræde. Da fonden til Bevarelse af Gamle Bygninger overtog ejendommen i 1993, var den i stærkt forfald.

Café Corner

I 1995/1996 blev bygningen restaureret for i alt 3,5 millioner kroner. Den indeholder i dag en løjbutik og tre boliger.

- Meget vellykket. Det er symptomatisk, at hver gang fonden rører ved noget, bliver det rigtig godt, siger Jan Nørskov Jørgensen og henleder opmærksomheden på bygningen på det modsatte hjørne.
Her står den tidligere, brut-

ne beverding Café Corner pænt pakket ind i en presenning på vej mod en ny og anderledes æra. Jan Jørgensen kriver ind bæg presenningen og kalder bygningen med det runde hjørne "spændende".

Special gade

Han kigger ned ad Vester Kirkestræde og udtyrker sin begejstring for den smalle gade, der rummer små huse med antikke sager, thainassør, frisør og en facade med en græsk restaurant, der for længst er ophørt med at servere blækspruttearme og tzatziki.

- En ret special gade, hvor de fleste huse er fra slutningen af 1800-tallet. Det er det, man godt kan kalde miljø, især med rækken af værsthusse, der ligger om hjørnet ned ved Kirkestrøvet siger Jan Jørgensen, der ærgrer sig over, at området ser ud, som det gør. Han ser masser af spændende potentiale, hvis nogen bare ville give de små, charmerende bygninger en kærlig hånd.

Mere favorable vilkår

Randers er et overflødigheds-horn af gamle købmændsgårde fra 1600-1700-tallet. Den gang var byen rig og mægtig og markedsplads for handel med et kæmpe opland. "Byen hvor søvejen møder de 13 landeveje", som det hed i et gammelt slogan.

Nygade 2-6, fredet og restaureret. Foto: Annelene Petersen

Når jeg kom kørende sydfra før i tiden, nød jeg ot se, hvordan byen ligger klinet op od bakken med de røde tage. Tårnet på Thors Bakke gør virkelig ikke noget godt. Desværre er der planer om at opføre endnu et højhus for enden af Østervold.

JAN NØRSKOV JØRGENSEN, FORMAND FORENINGEN FOR BY- OG LANDSKABS-KULTUR

På hjørnet af Store Kirkestræde og Kirkegade ligger endnu en fredet bygning, en købmændsgård fra 1626 med bindingsværk af ege træ.

- De lige stykker blev brugt på facaden, og anden sortering blev brugt i porten og indde i gården, fortæller Jan Jørgensen.
Han har talt med ejeren

om restaurering. Alene facaden mod gården vil koste fem millioner at renovere.

- Derfor burde der være mere favorable vilkår for ejere af fredede bygninger, mener Jan Nørskov Jørgensen.

Frustrerende

Vi passerer det brostensbelagte Kirkestrøvet, som også

får rosende ord med på vejen.

På vej mod Storegade og Brødregade passerer vi Svanepoteket, som er smertensbarn nummer et blandt byens fredede bygninger.

For nylig skrev Jan Nørskov Jørgensen et bekymringsbrev til Slots- og Kulturstyrelsen på vegne af Foreningen for By og Landskabskultur, fordi der tilsyneladende intet bliver gjort for at forhindre bygningernes forfald.

Mundtvigene vender også nedad, da vi passerer det, Jan Nørskov Jørgensen kalder Det Gamle Højskolehotel, som i mange år var biograf, men nu står og forfalder med duerne som de eneste beboere.

- Vi kan ikke gøre andet end at gå og ærgre os. Det er et eksempel på en markant bygning fra perioden 1900-1910. Det er frustrerende, men vi kan ikke gøre noget i forhold til det, jeg kalder den hellige, almindelige ejendomsret, siger Jan Nørskov Jørgensen.

Allerhøjeste klasse

Smilet vender tilbage på læberne, da vi slutter gåturen med to nylige renoveringer i allerhøjeste klasse. De gamle købmændsgårde, Brødregade 25, hvor cityforeningen har til huse i dag, og Niels Ebbesens Hus i Storegade 13.

Bege steder har Fonden til Bevarelse af Gamle Bygninger

FAKTA FORENINGEN FOR BY- OG LANDSKABSKULTUR I RANDERS KOMMUNE

Foreningen er en selvstændig politisk forening med omkring 70 medlemmer, som har interesse i byggesteik samt landskabskultur generelt.

Formålet med foreningen er at være med til at bevare værdifulde landskabs- og bymiljøer, bygninger eller bygningsskulpturer i Randers Kommune, men også at medvirke til at tilføje nye æstetiske værdier i harmoni med det bestående.

Foreningen opstod som en græsrodsbevægelse i 1977, og navnet var oprindeligt De Gamle Huses Venner.

Foreningen for By- og Landskabskultur i Randers Kommune blev stiftet på fundamenteret af denne forening 5. december 1983.

Den første sag var medvirken ved retning af de to gamle huse i Nygade 2 og 4, hvilket var den aftrækte årsag til at Fonden til bevarelse af Gamle Bygninger blev genoplivet.

Fonden til Bevarelse af Gamle Bygninger er i tæt samarbejde med Fonde, uden at være en del af denne. Foreningen er repræsenteret i fondens bestyrelse med to personer og er derved sikret medindflydelse.

Fondens sekretariat har til huse hos Teknisk Forvaltning i Randers Kommune, som varetager den daglige drift.

i Randers Kommune været inde at opkøbe og istandsætte gamle renaissance-bygninger, så de i det ydre i dag fremstår som oprindelige.

Bygningen i Brødregade, der kaldes Niels Christensen Gård, er fra 1663. Niels Ebbesens Hus, også kaldet Rådmand Jens Jensens Gård, er opført cirka 20 år før, cirka 1643, dengang den danske konge hed Christian IV. Facaden blev senest næsten renoveret i august 2019.

Løft blikket

Inden vores veje skilles i Storegade, siger Jan Nørskov Jørgensen:

- Selv om der er mange skønhedspleter, der trænger til en kærlig hånd, er det en fornøjelse at gå rundt i byen. Man skal blot løfte blikket over butiksfacaderne for at få øje på den detaljerigdom, man finder der. Jeg håber, at den nye kommuneplan og flere bevarende lokalplaner vil være med til at bevare og sikre, at vores midby bliver et endnu mere spændende og hyggeligt sted at besøge og opholde sig i.